

Zilahy Péter - Az utolsó ablakzsiráf (részletek)

Az ablakzsiráf egy képeskönyv volt, amelyből olvasni tanultunk, amikor még nem tudtunk olvasni. Én már tudtam olvasni, mégis meg kellett tanulnom, mert akkor minék az iskola. Az ablakzsiráf közérthető módon tárta elénk a világot ábécésorrendben. Mindennek megvolt a helye és értelme, szimbolikus és hétköznapi, megtudhattuk belőle, hogy a nap keleten kel, szívünk a baloldalon van, az októberi forradalom novemberben, és az ablakon beárad a fény – akkor is ha be van csukva.¹ Az ablakzsiráf tele volt hétfejű sárkánnyal, tündérrel, ördöggel meg királyfival, és azt írta róluk, hogy nem léteznek. Négyféle sárkányra emlékszem, ami nem létezik, és három királyfira. Az ablakzsiráf szótagolva megtanított olvasni a sorok között. Magától értetődött, mint a tévémaci lefekvéskor, senkinek se jutott eszébe rákérdezni. Az ablakzsiráf az ablakzsiráf. Az ablakzsiráf a gyerekkorom, az öltöző, a tornaóra, az állandó növés, egy szebb kor előtti kor, a puha diktatúra, a házi feladatom, az ártatlanságom, a generációm. Az ablakzsiráf egy könyv, aminek az egyik szereplője én vagyok. Húsz év múlva megkérdezte valaki, csak akkor jöttem rá, hogy az első és az utolsó szó, az alfa és az omega, az ablak és a zsiráf. Igen. Az ablak a kezdet, az ablakon át jön a fény, a zsiráf a véges végtelen, a szürrealizmus, lángoló zsiráfok, sose halunk meg! Egy lexikon, amelyben benne van, ami kimaradt.

Szűz voltam, de nem zavart. Fogalmam sem volt róla. A világ fekete-fehér volt, a tévében lehetett nézni. Ma is előttem a holland-argentin futball döntő hosszabbítása, a Baader-Meinhof és a Szozuz-Apolló összekapcsolódása, Elvis, a király, halála (ezt nem értettem, de apám ki volt bukva), a zsanai gázkitörés, a Mount St. Helen vulkáni felhője, a magyar űrrepülés és a bűvöskocka-világbajnokság Budapesten. A sport izgalmas volt fekete-fehérben, a bokszeccsen azt kellett figyelni, kinek hány csík van a zokniján. Még az első randimon is emlékszem, hány csík volt a csaj lábán, a szeme színe már bizonytalan, most is fekete-fehérben látom. Az első csók után a szüleim vettek egy színes tévét, és kiderült, hogy a hollandok narancssárgák, az olaszok kékek, sőt vannak zöld és vörös ördögök, csak a németek maradtak fekete-fehérek, mintha büntetésben lennének, az országuk is ketté volt vágva, nem irigyeltem őket.

A híradó alatt volt a fürdetés. Anyám időnként bejött, hogy megvagyok-e még. Apám a nappaliban tévézett. Ahhoz, hogy meg tudjanak védeni a hazugságoktól, ismerniük kellett a részleteket. A fürdőszobában csak anyám sóhajtozását lehetett hallani – mekkora felfordulást csinállok a kád vízben, elárasztom a lakást. Lemerültem. A víz alatt egy hang szólt hozzám, és elmondta, mi történt aznap a világban: egy földcsuszamlás maga alá temetett százötven embert Bangladesben, forradalom tört ki valahol Nyugat-Afrikában, megnyitottak egy óvodát meg egy olimpiai úszómedencét, és 2:1-re nyert az MTK a Fradi ellen. Nem tudtam ki üzenet és miért, de nyilvánvaló volt, hogy tervei vannak velem, mert azt is megsúgta, milyen idő lesz. Másnap már több hangot különböztettem meg a kádban, ami arra utalt, hogy egy szervezettel van dolgom. A kommunikáció módja logikusnak tűnt, én nem üzenhettem nekik, mert a víz alatt nem lehet beszélni, ők pedig kizárólag a fürdetés alatt tudtak kapcsolatba lépni velem szüleim és nevelőim tudta nélkül. Nehezen fogtam fel, miért olyan fontos a szervezetnek, hogy részletes információim legyenek a legújabb lengyelországi hadgyakorlatról, vagy hogy mely dunántúli községek emelkedtek városi rangra, de tudtam, ha figyelek, jelt fognak adni. Létem mélyebb értelmet nyert a víz alatt. Amikor egy vasárnapi hajmosás közben anyám mit sem sejtve a víz alá nyomott, egy kellemes női hang a fülembé súgta, hogy elverte a termést a jégeső. Megértettem, mit várnak tőlem, és őszintén szólva nem volt ellenemre: rendetlenséget csinálni. Lefekvés után korábban is tengeralattjárókkal és vadászgépekkel viaskodtam a sötétben, előfordult, hogy padlóra kerültem, és csak rendíthetetlen kitartásomnak köszönhettem, hogy a végső győzelem az enyém lett. Attól a naptól fogva szorgos méhként szabotáltam népi demokráciánk fejlődését. Földrengések, áramkimaradások, gázrobbanások jelezték utam. A fürdőkádban szerzett információk alapján kiszűrtem a katonai objektumokat. Ha átadtak egy gyárat, vagy erőművet, én ott voltam, és tettem a dolgom. A kágéesté Kőműves Kelemenként toporgott a vassüggöny mögött, nem sejtve, hogy a téglá házon belül van.

Nemi érésem göröngyös útját kommunista diktátorok halála övezte. Első szexuális

élményem egybeesett Mao Ce Tung halálával, megharapott egy Diána nevű lány az oviban. Tito halálakor kezdtem mutálni, Brezsnyevnél volt az első magömlésem. Három napig komolyzene ment a rádióban, egy kicsit túlzásnak tartottam, volt ahol még iskolai szünetet is elrendeltek. Aztán sokáig nem történt semmi, kísérletképpen elvittem egy lányt moziba, de túl jó volt a film, és görcs állt a kezembe. A gimnáziumban felgyorsultak az események, az első csókot az első viharos éjszakától csak néhány hónap választotta el. Andropov után Csernyenko is beadta a kulcsot. Néhány hétre rá követte őket Enver, azt nem mesélem el. Ceausescu kivégzésekor ismerkedtem meg a G-ponttal. Kim Ir Szen új szempontok szerint csoportosította ismereteim, szerencsére a bíróság ejtette a vádat. Fidel. A Föld fog sarkából kidőlni...

Gyerekkoromból az első emlék, amire emlékszem: négykézláb mászom, csendespihenő az óvodában. A lefüggönyzött teremben hold süt a fehér takarókra. Nem lehet a hold, nem voltunk este óvodában. Négykézláb mászok az ágyak alatt, attól félek, ha a többiek felébrednek én is felébredek. Egyedül vagyok, egy majdnem fiktív gyerek, egyensúlyozok a nyikorgó parkettán, morzsák fúródnak a térdembe. Kicsi vagyok, nem lát senki, kúszom előre a hatalmas teremben, mintha órák óta mennék. Kerülgetem a fehér lepedők közt lecsüngő kezeket, lábakat. Döglenek az angyalkák. Báránnyelűk úsznak el szabályos rendben, pedofil mennyország, puha ujjbegyek, grübedlik, göndörödő tincsek. Na! Valaki szembejön az ágy alatt, összekoccan a fejünk, nem látom az arcát a lepedőtől. A nyakamba liheg, forró a lehelete. Jönnek az óvónők, fehér a ruhájuk, fehér zoknik és fehér papucs, lapulunk az ágy alatt, megfogja a kiskezem a kiskezével, izzad a tenyere. Jaj!

Gyakorlati órán fakardot és nyársakat faragtunk, fűtött a hidegháború. Tátva maradt a szám, amikor rajtunk ütöttek az indiánok, a nyílveendő a torkomban állt meg. Egyszer voltam jenki. A Jánosban már vártak, és panaszkodtak, elhanyagolom őket az utóbbi időben. 56 után betiltották a játékfegyvereket, nehogy beleéljük magunkat. Házilag barkácsolt fegyvereinkkel ölni lehetett. Általában a ruszkiak voltak az indiánok, az amerikaiak a kavbojok, de előbb-utóbb mindenki mindenki ellen harcolt. A Nemes kapott egy fröccsöntött macsetét, az apja volt Vietnámban. Jól jött a dzsungelharcban, de kevés volt a löfegyver. Addig rágtam apám fülét, amíg nem hozott nyugatról műanyag revolvért. Az volt az áttörés. Nem panaszkodhatok, mindenünk megvolt: kvarcóránk, déligyümölcsünk, match-boxunk. Az ÁFÉSZ-ba jártunk kultúrcikkelt venni. Apámat nem léptették elő, mert nem lépett be a pártba, de nem tudták nélkülözni mint szakembert, és magas prémiumot kapott. A szüleim nem politizáltak. Szidták a rendszert, de nem harcoltak ellene. Engem is szidták, ellenem se harcoltak, felmérték, hogy a küzdelem reménytelen.

1956-ban a Nándorfehérvári diadal ötszáz éves évfordulóján szétlövik Budapestet. A szovjet hadsereg a 44-es hagyományokat eleveníti fel új helyszínek bevonásával. Tele a város lyukakkal, lyukak a házak falán, lyukak a házak között, az új lyukak összekeverednek a régiekkel, és állandó beszédtemává válik, hogy egy adott ház az ostromtól vagy a forradalomtól lett olyan, most 56 vagy 44, nem lehet 44-es, ez új épület, dehogyis ez bauhaus, nem látod a görbített teraszt. Aztán lehullott a hó és betemette a lyukakat, újabb hó esett, és a friss hó összekeveredett a régivel, már senki nem tudta megmondani, hogy melyik hó temette be a lyukat, és vártak az emberek az olvadásra, mert az örök hó megszállta az országot. Negyvenezer nagyobb és több millió kicsi lyuk. Budapest a lyukak városa. Ebbe a lyukas városba születtem, golyó ütötte lyukak a kórház falán, lyukas sírok a temetőben. Az orrom előtt egy kétméteres sikló kúszott báró Schwanbergi Kruchina Manó (- és neje Marianne) sírjába. A báró 56-ban halt meg, Marianne 44-ben. Osztályharc vagy részeg sírköves? Aztán eltűnt a sírkő, és egy lyuk lett a helyén. Aztán a lyuk helyén egy új sír. Nyomon követhető volt a lyukak körforgása. A nagyapám háza helyén álló lyukra épült a ház, amiben éltünk, apám a kerti bombatölcsérekben játszott gyerekkorában. A nagyobb lyukak helyére házakat építettek, a kisebbeket személtlerakónak használták: kidobott tévék és elektroncsövek álltak halomban a kert végén, információs roncsstelep a Szabadság hegyen. Az egyik lyukban találtunk egy szárnyas bombát, az is lyukas volt. Valaki lecsavarta a robbanófejet. Felmásztunk a falra, bedugtuk az ujjunk a lyukakba, és csukott szemmel elképzeltük a golyót. Budapest legújabb története Braille-írással. Budapest szabad szemmel nem látható, csak tapintható, csak a lyukain át látni. Olvasni a sorok között, házfalnyi hieroglifák, epikus és költői variációk, háborús graffitik, sommás erotikus üzenetek,

kifordított levéltár.

Az úttörők tizenkét pontja a normatív tízparancsolattal szemben leíró szemléletet tükrözött. A beteljesült jövőt vetítette elénk. Az úttörő kész, tökéletes lény, ezt és ezt csinálja, például mindig igazat mond - a hatodik pont. Akkor már inkább az Újszövetség. Dobd vissza kenyérrrel, még jó, kajával dobálni az mindig bejön, ha az alkotó kifogy az ötletekből. Akkor jön a burleszk. De mi van, ha egy úttörő azt mondja, hogy minden úttörő hazudik? Mert tudja meg az egész világ, hogy a Sohár nem mond igazat, pedig nyakkendője van és sípja is. Jó kis síp, a Sohár meg sem érdemli. Be kell látni, az úttörő is ember. Ez lehetne a tizenharmadik. Ez olyan nyilvánvaló, hogy nincs is szükség külön pontra. A tizenharmadik a kimondatlan pont. Mindenkinek van gyenge pontja. Én például elloptam a zoknimban a logikai játékot. Igaz, még kisdobos voltam, és a szüleim visszavitették velem, de látszott rajtuk, nagyon büszkéek, mert a fiuk olthatatlan tudásszomját látták a csillogó színes karikákban és háromszögekben, a lopásról pedig nem volt semmilyen pont, az bele volt építve a rendszerbe.

A történelmi épület a Sas-hegyen, ahová iskolába jártam, apácázárda volt, mielőtt oktatási intézménnyé avanszált. A német bevonuláskor a színházteremben volt a főhadiszállás, itt tartóztatták le Budapest katonai parancsnokát. A színházteremben voltak a tornaórák, szaladgáltunk körbe-körbe a történelmi falak közt, honismeret zsugorfejállásban. A magyarok a népek országútján jöttek, mondta a harcsabajszú, ez jól hangzott. Velőscsonttal stoppolnak a sztyeppén, amire rá van rovásírva: Magyarország, de senki sem tudja elolvasni. Bakugrás a svédsekre nyen földre érkezéskor cigánykerék. Tanár úr szerint van egy puszta a Csendes óceántól az Alföldig, nagyjából az Amur és a Duna között. Az egyik végén a magyarok, a másik végén a Gulag, úgyhogy viselkedjünk. Két kézzel pofozott, hogy ne vágódjunk el - ez volt az aranyközép. Inkább rúdra mászom, vagy futok két kört, azt mondta, leveszi rólam a kezét, és rám nehezedett a hangsúlyával, ő csak *becsületes magyar embert* akart faragni. Tudtam, hogy valami nem stimmel, mert ahhoz képest, hogy a nyelvünk a legnagyobb kincs, ami fennmaradt, engem arra akartak rávenni, hogy fogjam be a szám, a honismeretet egybemosták az anatómiával, a hazafiságot a nyelvtannal, a szolidaritást pedig a faragással. Szóval a magyarok ezer éve jöttek, és még ma is jönnek, ha meg nem haltak. Senki se tudja, honnan, és hová. Aki tudja, téved. Vagy nem magyar. Vagy nem becsületes. A magyar az homályba van burkolva. Vagy odavész. Egy magyar nem feltűnő, úgy néz ki, mint bárki, bárhol könnyen asszimilálódik, kivéve Magyarországon, ott nem tud elvegyülni, megakadályozza a közös nyelv. Kicsit szerbhorvát a magyar. Kicsit hazátlan. Jön a népek országútján, hatalmas csordákat terel, és állandó harcban áll. Óriási pofonok jönnek mögötte a bukószéllal. Nincs kecmecc. May Károly és a Feszty-körkép tanulmányozása közben kirajzolódó magyarságképem egyesítette a vadnyugat és a vadkelet haladó hagyományait. A magyarok úgy éltek, mint a kovbojok, és úgy harcoltak, mint az indiánok. Műkincseket gyűjtöttek, megelőzve a Nagy Földrajzi Felfedezőket. Cortez és Pizarro Lehel és Bulcsú utódai. A magyar indiánok megtámadták a középkort, félúton, mint valami postakocsit, hujjogva körbeugrálták, és lenyilaztak mindenkit, aki kidugta a fejét. Megtámadták a vikingeket és a mórokat is, kifosztották a kolostorokat, szétrúgták Európa seggét, de erre nem illik büszkének lenni. Nem is azért mondom. Aztán megnézték az Atlanti-óceánt, és rájöttek, hogy a legelők véget érnek, nem lehet körbehujjogni a földet, ott volt keresztben a tenger. Mit volt mit tenni, felszálltak a postakocsira, a kerék fölé. A Kárpát medence is tenger volt, ha idejében érkezünk, hajós nép lettünk volna. Saját tenger, nem történelmi, nem vérrel áztatott, nem bérelt hétvégi nyaraló.

Kezdetben volt a káosz, amit dekódoltunk, és mindent értettünk, mert olvastunk a sorok közt. Most viszont dekódolnunk kell, mit értettünk a mindenben, ami nemrég egyértelmű volt. Kádár a hatvanas években emelkedett ki a forradalom elfojtott tajtékából, és a hetvenes évek elején szüleink soha nem látott ütemben szaporodni kezdtek. Hogy magyarazzam el egy tinédzsernek, hogy a szebb kor, amelyről énekeltünk, tessék, itt van, mert a szebb kor mindig eljön, hogy magyarazzam el, hogy úgyse érti meg. Mintha a szüleim látnám, akik elhitték, hogy örökké fog tartani. Drága szüleim, ez az ország, ahova emigrálni akartatok! Még nyelvórákat sem kell venni. Hogy magyarazzam el, hogy a rendszerváltás az érettségi volt, és a régi rend kimúlt a banketten, tini lázadásunk elsöpörte

a kommunizmust, a puha diktatúrát lenyomta a puha demokrácia, a kor mely gyerekként kezelt és visszatartott a növésben, egyszerre összeomlott, semmivé lett. És nem nőttem tovább. A generációm úgy volt, hogy az lesz, de nem az lett, és úgy maradtunk, mintha úgy csinálnánk, mintha olyanok lennénk, mint amilyeneknek mindig is akartak minket. Fejünk felett a szülők konszenzusa, néma orgazmus forradalmi lendülettel. Nálunk 56 miatt nem volt 56 89-ben. A szüleink inkább gyereket csináltak, akiket úgy neveltek, hogy életben maradjanak. Most pedig élni fogunk.

Mint utolsó Havannám a csillebérci diszkó előtt, jugoszláv pajtásnőkre várva, úgy ragyog fel a kor, melyben tudatlanul és vakon utat törtünk egy szebb jövő felé az internacionalizmus jegyében. A pajtásnők sorra jöttek lassúzni, az idegen táj megoldotta nyelvük, az ablakon másztunk be éjjel a nyolcas barakkba, és a csukott ablakon át menekültünk, amikor az Iván azt hitte, hogy értünk jönnek. A vakációnak vége szakadt, hát leveleztünk a külfölddel, és bízunk benne, egy napon meghív a testvérraj, kiderül nagyot nőttek a pajtásnők, és szól majd az ABBA meg a BONEY M. Akkor még az utazónak lehetett mire számítani, mert ott a térkép rózsaszín felén egységben állt a béketábor, egy pártba léphetett az ember, egyforma házakban lakott, egy farkastól nem félt, egyformán szolgálták ki a boltban, ugyanazzal az alumínium kanállal mérték a levest, ugyanazt a levest, és valahol különbözőségében is hasonlított a hamburger, a kimondhatatlan zmrzlina, a bőrös virsli az Alexander Platzon, a román whisky, és az albán kagylókonzerv. Mindegyikben benne volt az a jellegzetes ízé, ami nem a dolgok sajátja, valami ellenállhatatlanul másodvilágbeli, ami bárhogy rágtuk, egyetlen blokká állt össze a szájban.

Amikor a nagyapám annyi idős volt, mint én, Gavrilo Princip rálőtt a trónörökösre. A kicsapott diák és a leendő császár sorstalálkozója. A találkozás, mely mindkettőjük számára a halhatatlanságot jelentette. És a halált. Nem ismerték egymást, talán összenéztek. How do you do? Princip és Prince, koldus és királyfi, az biztos, hogy mindketten hallották a lövéseket. Azóta parkok mélyén Gavrilo Princip szobrok lövöldöznek Ferenc Ferdinánd szobrokra. Gavrilo Princip utcák lövészárkok harca Ferenc Ferdinánd fasorokkal, emléktáblák, múzeumok, kislakettek, filmek tűzpárbaja. A trónörökösről készült szarajevói szobrot ledöntötték. Életműve a halála volt, mellyel millióknak adott új okot a halálra. A világ első számú háborúja vérbosszúnak indult. Amikor a nagyapám annyi idős volt, mint én, sorsa összeért egy másik emberével. Mindkét férfit behívták önkéntesnek a császári és királyi hadseregbe, mindkettőt a déli frontra küldték, és az orosz offenzíva idején vezényelték át Galíciába. Mindketten élen jártak, Joszip Broz a szakaszával fogságba ejtett egy nyolcvan főnyi orosz egységet, nagyapám egy rajtaütés során huszonegy repeszt és több kitüntetést kapott. Amikor amputálni akarták a lábát, revolvert rántott a sebészre és kiharcolta a műtőből. Egy éven belül fogságba estek, mindketten kézitusában veszítették el az eszméletüket. Kórházban ébrednek, a sebláztól mindkét férfit korábbi traumája kísérti. Nagyapám azt hiszi, hogy le akarják vágni a lábát, J. B. Azzal vádolja az ágya fölött lógó ikon szentjét, hogy el akarta lopni a ruháit. Sikertelen szökési kísérletek után Oroszországban éri őket a forradalom. Nagyapám hatodik szökése sikerül, először egy bajor rohamzászlóalj, majd egy ukrán város parancsnoka lesz. Joszip Brozt elfogják a bolsevikok és besorozzák a Nemzetközi Brigádba. Orosz felesége mellett ráébred a történelmi szükségszerűségre. Nem szívesen gondolok rá, mi lett volna, ha nagyapám a bolsevikok kezébe kerül. A kórházban, ahol életük véget ér, mielőtt véget érne a század, melyben minden a feje tetejére állt, Tito lábát amputálják, a nagyapámnak pedig ellopják a ruháit.

Osztrák-Magyar Monarchia. Jó nagy országban élni, jobb mint sok kicsiben. Vonatból figyelni a változó tájat, több nyelven beszélni, vegyesházasodni, tengerparton nyaralni, kúrogatni az etnikumot, elnyomni magunkban másokat, lemenni a kocsmába, relatívnak lenni, meggyónni, megbocsátani, a szabadság ízével ébredni ajkadon.

Idejekorán ért véget a honvédelmi nap, hiába lóगतjuk az orrunkat a Gergővel. Sanyi bá a saját autóján visz haza, nála van a nyakkendőnk. Most már biztos: örökre el fognak tiltani minden hazafias cselekedettől, nem szavalhatom a talpramagyart, és soha többé nem védjük meg a hazát. Mert egyszer az életben rossz helyre kötöttem a nyakkendőt! Sanyi bá egy morfológiai zseni, címszavakban beszél, és szabadasszociál az igekötőkkel – minden szava nyelvújítás, a nyelv a nyakkendője – én pedig író leszek, ha úttörő már nem lehetek.

Ezt is meg fogom írni. Keserűen, de szívből, az igazat mondom. Ex-úttörő és gólkirály, az orosz verseny országos döntőse, a kerületi szavaló verseny többszörös bajnoka, aki a talpramagyar ihletett előadásával megríkatott a szolfézstanárnőt a leánykórussal. Mi lett volna, ha még mutálok is! A legszebb éveimet pazaroltam a mozgalomra, nem disszidáltam hétévesen Párizsba, mint a Brünner Zsófi, és a francia kisasszonyok helyett a Sanyi bá ragozását kell hallgatnom, aki ismét 180 fokos fordulatot tesz a mondatban, találomra egyeztetni az állítmányt a három mondattal azelőtti alannal, emelkedő hangsúllyal ér a kanyarba, és váratlanul kiteszi a pontot. Aztán csak néz, néz hozzá – egy gesztusértékűt. Felénk, akiknek értenie kell. Hát hogy ne értenénk. Hogy ne értenénk ne. Sose nem lesz vége, itt fogunk megrohadni az általánosban, és minden hónapban tovább zsugorítanak rafinált orvosi műszerekkel, belenéznek a kisgatyánkba, és mit látnak!

Felszabadulásunk huszonötödik évében születtem. Lenin százéves lenne, ha élne, Szent István ezer. Kettejük közt a testet öltött nulla, mint a kilométerkő az alagút előtt, innen startolok, Budapestről. Ezerkilencszázhetven: átadták a Boeing 747-es óriásgépet (Jumbo Jet), megkezdődtek a szovjet-amerikai fegyverzetcsökkentési tárgyalások, megnyílt a budapesti metró első szakasza, Brazília világbajnok harmadszor, mindenki utazhat nyugatra háromévente, érdemes spórolni (Ifjúsági Takarékbetét). Szüleim a százezredik Ikarusz átadásakor beíratk az iskolába. A sulival párhuzamosan épült a Skála Metró, évente egy emelet, minden szinten szinte minden. Nyolcadikra befejezték. Az utazás a levegőben volt. Magzatkoromban anyám a Fekete-tengerbe mártott, talán ez az oka, hogy azóta sóhiányban szenvedek. Éjjelente felébredek, anyám úszik a sötétben kutyaúszással. A túlpartról átkiabálnak, hozom már azt a pohár vizet. Szüleim feláldozták a mérnöki karrierjük, hogy enyhítsék szomjamat. Anyám matematika tanár lett, apám emberkereskedő: zseniket árult Nyugatra. Szoftverben utazott, bejárta a Földet. Én is szívesen lettem volna a nagyhatalmak játékszere háromévente egyszer keményvalutáért.

Az O betű a magyar ábécé közepén található szabályos kör, melynek minden pontja egyenlő távolságra van a középponttól. Az O betű közepe ezért a magyar nyelv középpontjának tekinthető.

Orosz tanárom szerint akkor fogom megérteni a szláv kultúrát, ha eredetiben olvasom a *Háború és békét*. Neki a transzibériai expresszen sikerült oda-vissza. Akkor már inkább a *Bűn és bűnhődés*, azzal megúsznám Moszkváig. Talán elég lenne a bűnön keresztül rágnom magam. Visszafelé jöhetnék Aeroflottal, az is milyen szép szó. Mint egy harcigázból visszaforgatott kölnivíz. A nyelv az álcázás része volt, úgy kellett csinálni, mintha tudnánk oroszul. Nű! Negyvenöt percig oroszul néztem, oroszul bólogattam, oroszul sóhajtoztam, kitettem a pad szélére a *Háború és békét*.

Eszembe se jutott, hogy a nyelvtudásnak haszna lehet. A tudás a növekedés feltétele volt, valami önmagáért való, ha nőni akartál, megcsináltad a házi feladatot. Oroszul is azért tanultunk, mert egy gyönyörű nyelv, nem mintha a magyar nem lenne mesés szép. Akkoriban csak az orosz tanárok beszéltek oroszul, az ötven körüli festett hajú nők. Militáns etnikai kisebbség törzsi rítusokkal. Rögeszméjük a jelentés, ez volt az életben maradás feltétele, jelenteni a létszámot minden bevetés előtt. Orosz katonát csak háborús filmekben láttam, de az is magyarul beszélő volt. Akkor láttam először igazi orosz katonát, amikor kivonultak. Véget ért a hidegháború, és véget ért a béke is, többé nem volt értelme meghalni érte, az oroszok eszmei értéken árulták a felszerelést. A haverom ejtőernyőt akart venni, én voltam a tolmács.

Párásút jeszty, kérdeztem, van-e ernyőjük, de beleröhögtem, lemaradt a ty, te jó ég, a szovjet létige összecseng az amcsi yes-szel, mégsem hiába tanultam. Egyre megy a yankee go home és a pasli damój, a megszállás egy vonal a térképen, egy ékezet, egy kötőszó. Nem a tankok, nem a nyolcosztály, nem a Misa mackó. Egy aláírás az ellenőrzőmben. A tizedes magyarul válaszolt, két vodka lesz, mondta, és mutatta, hogy kettő, mert ketten vannak. Érdeklődött, hogy megy a sulis. Bizalmaskodásnak vettem, és konokul morogtam magam elé, hogy nű-nű, miképpen a Csendes Donban láttam. Elmondta, hogy neki is van egy fia, a Szergej, és tudja, hogy nem könnyű nekünk se, mit szólnánk egy Kalasnyikovhoz? Vagy itt ez a pisztoly! Nem vagyok édesszájú, de ilyen lehet a pufinak a cukorkaboltban.

Dobtárat is adna szóróajándéknak, igyunk a régi szép időkre. A régi szép idők, amikor még nem éltem, és apáink boldogan ölték egymást, arra igyak az ellenséges katonával, aki a nyelvemen szólít. Ege segedre, mondja az altiszt, kilóg a nazdaróvjé. Ege segedre - a nyelv zseniális! Szergejt is Szergejnek hívják, mint a fiát, nekünk Szerjózsa - kezembe nyomja az üveget, és Petőfit idéz hibátlanul. Magyarország költészet, mondja. Elmesélem, hogy egy magyar tudóscsoport azonosította Petőfi Sándort egy barguzini női csontvázban. Nem lepi meg, mondja, Oroszország hatalmas. Egyáltalán nem tolakodó, inkább készséges. Nem szívesen megy haza, megszokott itt, szereti a magyarokat, különösen a nőket, rám kacsint, mint aki tudja, miről van szó. Visszakacsintok egy pavlovit, mert tudom, a nőknél kacsintani kell. Nem is zavarnánk tovább, de marasztal, továbbra is magyarul. Jobb lesz, ha vigyázok! Lehet, hogy nem beszél oroszul? Obi-ugor kettős ügynök? Integetve hátrálunk kifelé, az ajtóban még utánunk szól, nem akarunk-e vinni néhány kézigránátot?

1 ablak, 5.

© Péter Zilahy | <http://www.zilahy.net>